

Løbende afrapportering, PMM, Eo6

Jens Gram Pedersen, 20041039, mail@jensgram.dk

Uge 41: De nye mediers politik

DE NYE MEDIERS POLITIK

I denne afrapportering vil jeg behandle Philip Agres dikotomi mellem *surveillance* (overvågning) og *capture*¹ (som jeg i det følgende ikke vil forsøge at oversætte; det tætteste jeg umiddelbart kan komme må være “indfangning”, men denne oversættelse synes ikke helt tilfredsstillende). Emnet er yderst relevant, idet privatliv og personlige oplysninger angår alle, og muligheden for at indsamle personlige oplysninger er større end nogensinde før (Wardrip-Fruin & Montfort 2003, p. 738). Jeg vil tage udgangspunkt i Jeremy Benthams *Panopticon* fra 1791, der må siges at være den mest rendyrkede fysiske understøttelse af overvågning. Beskrivelsen er baseret på Michel Foucaults behandling af overvågning og straf (1994). Min beskrivelse af modellen vil basere sig på *Panopticon* som fængsel som det var tiltænkt af Bentham:

Den panoptiske bygning – som illustreret til højre – består af to selvstændige dele; et centralt placeret vagttårn og en cirkelformet bygning med celler. Som følge af vinduernes placering i cellerne, har man fra vagtbygningen altid mulighed for at se *alle* steder i den perifere bygning. De indsatte kan hverken se hinanden eller vagten, hvorved der kan opretholdes en situation, hvor:

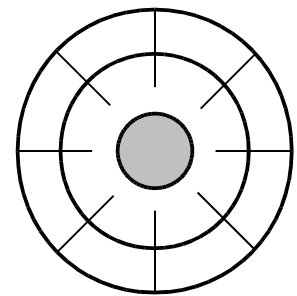

Illustration 1: Forsimplet Panopticon.

»... hver aktør er alene, fuldstændigt individualiseret og konstant synlig. ... Han [aktøren] bliver set, men han ser ikke. Han er genstand for en information, aldrig subjekt i en kommunikation.«

(Foucault 1994, p. 217)

Herved kan panoptikken medføre konstante virkninger uden kontinuerlig handling, da de indsatte er bevidste om deres konstante synlighed, men på intet tidspunkt kan vide, hvorvidt de *bliver* overvåget. Den indsatte véd altså, at han altid *kan* blive overvåget, men aldrig om han bliver det eller ej. Formålet med at inddrage Benthams *Panopticon* når man diskuterer overvågning er, at modellen er en idealform for magt, der perfektionerer udførelsen heraf. Den viser, hvordan magt kan automatiseres og afindividualiseres gennem konstant, potentiel overvågning. Herved gør den også op med “standardindvendingen” (Wardrip-Fruin & Montfort 2003, p. 737), at komplet overvågning vil kræve et overvågningsapparat, der er større end det

¹ “Capture” defineres af Wardrip-Fruin & Montfort som “...collects through effort...” (2003, p. 737).

overvågede. Denne indvending benyttes bl.a. af Enzensberger (1970, p. 262) i hans behandling af de nye mediers rolle i samfundet.

Surveillance & capture

Først og fremmest er det vigtigt at huske på, at *surveillance*- og *capture*-modellerne er kulturelle metaforer – ikke deciderede modpoler og derfor ikke gensidigt udelukkende (Agre 1994, p. 740). Man kan derfor ikke se den ene model som en specialisering af den anden.

Surveillance-modellen er karakteriseret ved en centraliseret, visuel model. Den er rumlig og indeholder territoriale elementer, da man taler om at indtræde i andres intimssfærer (*Ibid.*, p. 743). *Capture*-modellen er derimod en lingvistisk metafor, der aktivt intervenserer i den proces, hvor den appliceres (*Ibid.*, p. 744). Modellen baserer sig på, at den menneskelige aktivitet, der ønskes undersøgt, ses som en form for sprog, som er underlagt en grammatik (*grammars of action*).

Hvor *surveillance*-perspektivet handler om at overvåge og dernæst opbevare og tilgængeliggøre data², er *capture*-modellen i lige så høj grad koncentreret om at gøre verden observerbar. Ovennævnte *grammars of action* indikerer, at det drejer sig om at finde frem til, *hvilke* data, der skal indsamles, samt *hvordan* denne indsamling kan aktualiseres. Modellen er dermed ikke blot en mildere grad af *surveillance*-modellen, men i lige så høj grad et spørgsmål om at forstå virkeligheden og hvordan den er struktureret (*Ibid.*, p. 746). Agre skelner mellem 5 faser i forbindelse med at forstå, hvordan aktiviteterne reorganiseres når de repræsenteres af computere; analyse, artikulation, imposition (“pålæggelse”), instrumentation og elaboration. Disse faser medfører naturligvis et lidt forsimplet billede og kan i mange tilfælde overlappe i tid. Det er dog også klart, indledende analyse må komme forud for elaboration m.v.

Humlen i *capture*-modellen ligger i, at det ikke er en transparent proces at indføre IT i en given proces. Der foregår en socioteknisk proces, hvor man må kunne artikulere, hvad der foregår (*Ibid.*, pp. 748-9). Herved vil det blive tydeligt, hvilke data der overhovedet kan gøres observerbare – en essentiel viden, da et IT-system kun kan bearbejde det, der kan indfanges. Aktivitetens *grammars of action* dikterer i denne sammenhæng, hvad der kan gøres til genstand for “*capture*” (*Ibid.*, p. 750) – fuldstændigt analogt til vores udtryksmuligheder med et givent sprog.

2 Man kan i denne sammenhæng drage paralleller til Vannevar Bush, Joseph Licklider, Theodor Nelson, Douglas Engalbart m.f.

Ovenstående skal læses som en kort introduktion til Agres *capture*-begreb. Jeg finder modellen meget kraftfuld i forbindelse med analyse og forståelse af menneskelige aktiviteter, og synes ikke nødvendigvis at det påkræver sidestilling med *surveillance*-modellen. Denne sidestilling er derimod særdeles nyttig for at skitsere de to modelleres forhold – og dermed forstå *capture*-perspektivets essens.

Referencer

- Agre, P. E.** (1994). "Surveillance and Capture: Two Models of Privacy", in Wardrip Fruin, N. & N. Montfort (Eds.), *The New Media Reader* (pp. 740-60). Cambridge, MA: The MIT Press
- Enzensberger, H. M.** (1970). "Constituents of a Theory of the Media", in Wardrip Fruin, N. & N. Montfort (Eds.), *The New Media Reader* (pp. 261-75). Cambridge, MA: The MIT Press
- Foucault, M.** (1994). *Overvågning og Straf* (pp. 211-45). Finland: Det lille Forlag
- Wardrip-Fruin, N. & N. Montfort** (Eds.) (2003). *The New Media Reader*. Cambridge, MA: The MIT Press